

कोपाज्जयाह केशवः । तदभून्मुखं घोरं वज्रकल्पम-
योमयम् । जवान् कण्ठस्तांस्तेन ये ये प्रसूखतोऽभवन् ।
ततोऽन्धकाश्च भोजाश्च शैनेया दृष्टव्यस्तथा । जन्तुरन्यो-
न्यमाक्रन्दे सुसलैः कालचोदिताः । यस्तेषामेरकां कश्चि-
ज्जयाह कुपितो नृप ! । वज्रभूतेषां सा राजजडदृश्यत तदा
विभो । तदृष्ट्वा मुसलीभूतमपि तत् व्यदृश्यत । ब्रह्मदण्ड-
कृतं सर्वमिति तद्विद्भिर्पार्थिव ! । अविध्यन् विध्यते रा-
जन् ! प्रक्षिपन्ति च यन्तृणम् । तद्वज्रभूतं मुसलं व्यदृश्यत
तदा दृढम् । अश्वधीत् पितरं पुत्रः पिता पुत्रश्च भारत ! ।
मत्ताः हरिपतन्ति च योधयन्तः परस्परम् । पतङ्गा इव
चाग्नौ ते निपेतः कुकुरान्धकाः । नासीत् पलायने बुद्धि-
र्बध्यमानस्य कस्यचित् । तत्प्रापश्यन्महाबाहुर्जानन् का-
लस्य पर्ययम् । मुसलं समवदध्य तस्यौ स मधुसूदनः ।
शान्मच्च निहतं दृष्ट्वा चारुदेण्डुं सान्वयम् । प्रदुम्नश्चा-
निरुद्धश्च ततश्चुक्रोध माधवः । मदं वीक्ष्य शयानश्च भृशं
कोपसमन्वितः । स निःशेषं तदा चक्रे शार्ङ्गचक्रगदा-
धरः । तं निम्नलं महातेजा बभूवुः परपरञ्जयः ।
दारुकश्चैव दाशार्हमूचतर्पयन्निबोध तत् । भगवन्निहताः
सर्वे त्वया भूयिष्ठो नराः । रामस्य पदमन्विच्छ तत्
गच्छाम यत्न सः । भावे ल्युट् । २३३नाशने च ।

कुलम्बर पु० कुलं वंशं धारयति घृ-बा० खप् छम् च । वंश
धरे “युधिष्ठिरोलम्बराज्योदृष्ट्वा पौत्रं कुलम्बरम्” भा०
१, ११, १४,

कुलपति पु० “सुनीनां दशसाहस्रं योऽन्नदानादिफोषणात् ।
अध्यापयति विप्रर्षिरसौ कुलपतिः स्मृतः” पुराणोक्त
लक्षणे । सुनिभेदे । “लोमहर्षणपुत्र उग्रश्रवाः सौतिः
पौराणिको नैमिषारण्ये । शौनकस्य कुलपतेर्द्वादश-
वार्षिके सत्वे” भा० आ० १, ४०, ११० । “ततोऽब्रवीत् कुल-
पतिं पादौ संगृह्य भारत !” भा० आनु० ६, २१, १ । २३३-
त्रेष्ठे च कुलनायकादयोऽप्यत्र । अश्वपत्यां अपत्यादिषु
प्राग्दीव्यतीयेषु अर्थेषु अण् । कौलपत तदपत्याद्यर्थेषु ।
कुलपत्र(क) पु० कुलं भूमिजग्नं पत्रमस्य । दमनकद्वये
राजनिं । या कप् । तत्पार्थे । भावप्र० कुलपुत्रक इति
कचित्पाठे प्रथो० ।

कुलपर्वत “पु० माहेन्द्रमलयः सहाः शक्तिमान्छपर्वतः ।
विन्ध्यश्च पारियात्रश्च सप्रातः कुलपर्वताः” विष्णुपु० उक्ते-
षु । जम्बुद्वीपस्यवर्षधीमाकारकेषु माहेन्द्रादिषु सप्तसु व-
र्षाचलेषु पर्वतेषु । एतेषां यथा वर्षमथ्यादाकारित्वं तथा

इलादतश्चन्द्रे ६८४४० शि० सि० वाक्येनोक्तम् । लम्बादि-
द्वीपेषु कुलाचलाश्च विष्णुपु० दर्शिता यथा तत् २३३द्वीपे
“मथ्यादाकारकास्तेषां तथान्ये वर्षपर्वताः । सप्तैव तेषां
नामानि दृष्टुं ह्यनुसत्तम् । गोमेदस्यैव चन्द्रस्य नारदो
दुन्दुमिस्तथा । सोमकः सुमनाः शैलो वैभ्राजश्चैव
सप्तमः” शाल्मले । ३ “वर्षाचलेषु रस्येषु सर्वेष्वेतेषु चान-
व । । तत्रापि पर्वताः सप्त विद्मो रत्नयोनयः । रसाभि-
व्यञ्जकास्तेषु तथा सप्तैव निम्नराः । कुसुदयोऽतश्चैव
तृतीयश्च वलाहकः । द्रोणोऽयत्न महीषध्यः स चतुर्थो
महीधरः । कङ्कश्च पञ्चमः षष्ठो महिषः सप्तमस्तथा ।
कुसुदान् पर्वतवरः” । ४ कुशद्वीपे “विद्रुमाक्षयशैलश्च द्युतिमान्
पुष्पवांस्तथा । कुशेशो हरिश्चैव सप्तमो मन्दराचलः ।
वर्षाचलास्तु सप्तैव तत्र द्वीपे महासुने” । ५ क्रौञ्चद्वीपे
“तत्रापि देवगन्धर्वसेविताः सुमनोहराः । वर्षाचला महा-
बुद्धे ! तेषां नामानि मे दृष्टुं । क्रौञ्चश्च वामनश्चैव त-
ृतीयश्चान्वकारकः । चतुर्थो हरशैलश्च स्वभाभिर्भास्य
क्षमः । देवादृत पञ्चमश्चैव तथाश्चः पुण्डरीकभाज् ।
६ शाकद्वीपे । “तत्रापि पर्वताः सप्त वर्षविच्छेदकारकाः ।
पूर्वस्ततोदयगिरिर्जलाधारस्तस्तथाऽपरः । तथा रैवतकः
श्यामस्तथैवास्तगिरिर्हिजः । । आम्बिकेत्यस्तथा रस्यः के-
शरी पर्वतोत्तमः” । तत्तद्वीपस्येषु उक्तेष्वपि सप्तसु वर्षा-
चलेषु पुष्करद्वीपे तु एकएव मानसोत्तरशैलस्तादृक्
यथाक्तं भा० ५०, २०, २१, तद्द्वीपमध्ये एक एवार्वा-
चीनवर्षयोर्मथ्यादाकारकोऽयुतयोजनोच्छ्रयायामः” ।
विष्णुपु० भागवतयोक्तेषां नामभेदः कल्पभेदादविरुद्धः ।
कुलगिरिकुलाचलवर्षाचलादयोऽप्यत्र । “माहेन्द्रशक्तिम-
लयश्चैकपारियात्राः । सहाः सविन्ध्य इह सप्त कुलाच-
लाख्याः शि० सि० इह जम्बुद्वीपे ।

कुलपालक त्रि० कुलं पालयति पालि-एवुल् (कमला
नेवु) । कुरुन्वे पु० शब्दच० २३३पालके त्रि० स्त्रियां टाप्
अतश्चत्वम् । सा च कुलस्त्रियाश्च [स्त्रियां वा ङीप् ।
कुलपालि स्त्री कुलं पालयति पालि-इन् । कुलवत्यां-
कुलपुत्र पु० कुलरक्षकः पुत्रः । वंशधरे पुत्रे ततः भावे
कर्माणि च मनोशां बुज् । कौलपुत्रक तद्भावे तत्-
कर्माणि च न०

कुलप्रसूत त्रि० कुले सत्कुले प्रसूतः । सत्कुलजाते
कुलवधू स्त्री कुले गेहे एव स्थिता वधूः । मङ्गमात्रस्थिता-
यां योषिति । “ब्रूते ब्रूतां व्रजकुलवधूः चापि साक्षी